

Fritz KRÜGER: *El léxico rural del noroeste ibérico*. Traducción de EMILIO LORENZO Y CRIADO. Madrid, Instituto Antonio de Nebrija (CSIC), 1947. 142 pàgs.+36 làms. (RFE, Anejo XXXVI.)

El habla de la Cabrera Alta. Contribución al estudio del dialecto leonés, por MARÍA CONCEPCIÓN CASADO LOBATO. Madrid, Instituto Miguel de Cervantes (CSIC), 1948. 192 pàgs.+20 làms.+1 mapa. (RFE, Anejo XLIV.)

El habla de Babia y Laciana, por GUZMÁN ÁLVAREZ. Madrid, Instituto Miguel de Cervantes (CSIC), 1949. 340 pàgs.+47 làms.+1 mapa. (RFE, Anejo XLIX.)

LORENZO RODRÍGUEZ-CASTELLANO: *La variedad dialectal del Alto Aller*. Con una carta-prólogo de RAMÓN MENÉNDEZ PIDAL. Oviedo, Instituto de Estudios Asturianos (Diputación de Asturias - CSIC), 1952. 352 pàgs.+5 làms.+2 mapes.

Veus ací quatre publicacions més que s'afegeixen a l'abundosa sèrie de treballs dialectològics dels darrers anys; aquests quatre vénen units geogràficament, per tal com tots ells aporten nous materials al ja força conegut dialecte lleonès, bé que els diferencien els continguts i les orientacions metodològiques, que examinarem a continuació.

I. — El llibre del Prof. F. Krüger no és cap cosa nova; fou publicat l'any 1927 al volum X de la revista «Wörter und Sachen», amb el títol *Die nordwestiberische Volkskultur*. Ara ha estat traduït literalment al castellà i incorporat als «Anejos» de la RFE, per tal d'acostar-lo doblement als joves universitaris espanyols, que no hauran d'esforçar-se ni per llegir-lo en alemany ni per exhumar-lo de la vella revista. També els acosta l'adaptació que hom hi ha fet a la notació fonètica de la RFE. Malauradament, no hi han estat reproduïdes més que trenta-sis il·lustracions de les cinquanta-tres de l'original. Aquest llibre, dins la metodologia de l'anomenada escola d'Hamburg, s'ocupa especialment del jou, l'arada, la casa i les seves parts, ultra diverses feines del camp i indústries casolanes. Acaba amb unes conclusions i un índex de mots.

II. — Importantíssim treball de dialectologia lleonesa és el de la senyoreta M. C. Casado; la precisió de les notacions fonètiques, que són donades fixament per a tots els casos, i la connexió que hom estableix entre els fenòmens locals i els tractaments generals dialectals, no sols lleonesos, sinó de tota la Península, són potser les dues característiques més determinants del valor del llibre: per elles posseïm l'exactitud dels detalls i la integració de tots ells en el conjunt dels parlars hispànics. El present treball, com ho han de fer tots els de la zona, és col·locat explícitament a l'ombra dels clàssics estudis de Menéndez Pidal sobre el lleonès. Situada al sud de la província de Lleó (la geografia física i humana de la zona és estudiada convenientment) i pertanyent el seu parlar a la modalitat occidental d'aquest dialecte, la Cabrera Alta es caracteritza per la seva tendència eminentment conservadora (diftongs *ei*, *ou*; conservació de la *F*- inicial, de la *-ɣ* final de l'infinitiu verbal, de les terminacions *-ades*, *-edes*, *-ides*, etc.). D'altres solucions, no precisament conservadores, són comunes a bona part del dialecte (palatalització de *L*- inicial llatina, modalitat africada de la palatal procedent de *PL*-, *CL*- *FL*- inicials llatins, «icisme» resultant de *-LI*-, *-CL*-, *-GL*- medials, etc.). Destaquem també la

vitalitat de la vocal de transició, generada entre dues vocals extremes (*iu > ieu, ui > uei*), que, pròpia de parlars gascons i provençals, es troba també en lleonès com ja havia establert Krüger. Voldríem recordar igualment ací el so prepalatal fricatiu sord, on concorren les més diverses procedències llatines (llatí *ge, i* inicial, *-x-, -ss-, -ssi-, -ps-, -sc-, cons.+c'l, -uls-, -s-* palatalitzada), propi també del català, del portuguès i del castellà antic. Després de l'estudi històrico-gramatical (fonètica i morfologia), la Sta. Casado publica una sèrie de monografies sobre el lèxic; com ens anuncia el títol d'aquesta part — «Palabras y cosas» —, l'autora segueix ací l'escola de la cultura material, tant per la temàtica estudiada (la casa, el carro, i altres vocabularis de feines agrícoles, pecuàries i casolanes), com pel mètode amb què és estudiada (estudi lexicogràfic i etimològic dels mots que apareixen en l'explicació general de cada tema); aquestes monografies van acompanyades de dibuixos i fotografies, cosa indispensable dins la susdita metodologia. La bibliografia general és abundant i completa, i al llarg del text hom s'hi refereix ben sovint mitjançant indicacions abreujades. Al final hi ha l'anomenada *clau geogràfica* on són situats els topònims esmentats en les descripcions lingüístiques, i índexs d'etimologies i de mots estudiats. El llibre té una presentació amable, i, malgrat la constant notació fonètica i les sigles bibliogràfiques, l'especialista el llegirà amb gust, i — i això és encara més important — amb gran profit.

III. — El llibre del Sr. G. Alvarez versa sobre el parlar de Babia i Laciana, dues comarques veïnes, homogènies en el dialecte, que es troben a l'angle nord-oest de la província de Lleó, just al nord del Bierzo, també prou important lingüísticament. La modalitat dialectal estudiada queda també compresa dins el lleonès occidental i es caracteritza, naturalment, per la conservació de trets molt arcaics; hom assenyala formes que perviuen avui gairebé idèntiques a les que apareixen als segles X-XIII. La descripció dels sons locals se singularitza en estudiar l'alveolar africada (com el cat. *ts*), el so més característic del parlar, i la palatal fricativa (com el cat. *ix, x*), dels quals hom publica palatogrames i quimogrames; sempre que ha estat possible, trobem documentats els fenòmens fonètics segons testimonis antics. Destacarem un capítol de fonètica sintàctica i, de la morfologia, la formació de mots i la conjugació. El lèxic és recollit en un vocabulari, on les paraules són presentades en ordre alfabètic dins, però, de la transcripció fonètica. El que és veritablement important i nou del treball del Sr. Alvarez és l'extens recull toponímic de la zona (ocupa la meitat del llibre), distribuït en tres parts: en la primera, introductòria, són classificats els noms de lloc en generals (comuns a les comarques) i aïllats (només de llocs singulars); en la segona part hi ha una monografia per cada poble, on, seguint una descripció general de tot el territori, detallada, i, per a situar bé el lector, escrita en dialecte, es van desgranant tots els noms de lloc, a mesura que són esmentats i descrits; tan plenes de dades queden aquestes monografies toponímiques locals, que l'autor hi ha afegit una relació dels principals temes culturals exposats en descriure els pobles; en la tercera part hi ha el vocabulari de topònims, per ordre alfabètic, i, és clar, referits a cada poble. El llibre conté quaranta-sis làmines amb dibuixos i fotografies, que augmenten els aspectes geogràfic, etnològic i lexicogràfic del llibre.

IV. — El Sr. L. Rodríguez-Castellano, autor d'altres treballs de dialectologia i explorador de l'atlas lingüístic de la Península, inicia, amb la seva monografia de la conca de l'Aller, una sèrie de treballs sobre l'asturià. Ens adverteix que, en trobar-se en contacte amb el fet dialectal, reduí la zona que

havia pensat d'explorar, que ja era prou petita, atès que l'interès i la problemàtica dels fenòmens recollits ho demanaven així; d'aquesta manera hom ha arribat a la concreció d'una comarca, el parlar de la qual, bé que ofereix força trets de l'asturià occidental (com són: L-, -LL- > africada cacuminal, plurals en -as i no en -es, -e després de la -r de l'infinitiu), i que, en general, n'ofereix més que del central (són centrals: pèrdua d'*ei*, *ou*, inflexió vocàlica, diverses formes del pronom personal), també n'ofereix d'altres que no pertanyen ni a les modalitats occidental ni central, i que obliguen a considerar l'alt Aller com a zona-clau independent; sembla que ho confirma la corba d'entonació local. Amb la peculiaritat del parlar que comentem, pot relacionar-se la discussió de l'antic límit entre asturs i cantàbrics, per al qual el Sr. Rodríguez-Castellano busca (com també el Sr. Menéndez Pidal en el pròleg) una correspondència en els trets dialectals hodierns. Després de les obligades descripcions històrico-geogràfiques i bibliogràfiques, i de les dades sobre les enquestes realitzades, hom emprèn l'estudi lingüístic. La fonètica registra fenòmens com els sons semicacuminals africats (hom en publica palatogrames), la inflexió vocàlica, la vocal que recolza la -r final dels infinitius, i alguns casos de rotacisme de s; la f- inicial adquireix ben sovint l'articulació labial (*facer*=*bacer*) i esdevé àdhuc aspirada; els grups PL-, FL- i CL- originen una y sonora (de la sonoritat de la qual dubta el Sr. Menéndez Pidal, segurament per la novetat que suposa el procés; sembla, però, que el fenomen és positiu). Assenyalarem, de la morfologia, la formació de mots i l'interès del verb (per diversos aspectes arcaïtzants, conservació de formes etimològiques, irregularitat de la inflexió vocàlica dins el verb, extraordinària acció de l'analogia). Ha d'ésser benvingut un capítol de sintaxi dialectal, que, altrament, recull fets prou importants, com alguns casos de manca de concordança, l'absència de temps compostos, l'ús de *más* per *más que*, etc. L'estudi pròpiament lingüístic acaba amb una transcripció d'uns quants textos dialectals, en notació fonètica. Segueix el lèxic; hom l'ha ordenat per grups lògics, i, dins cada grup, alfabèticament; tots els termes duen la transcripció fonètica, la localització geogràfica i de vegades són illustrats amb dibuixos. El lèxic es troba dividit així: terra, fauna, flora, individu, vida material, indumentària, casa, agricultura, bestiar, professions i indústries, vida espiritual, vida i organització social, i vària; aquests epígrafs són encara més dividits, però el que hem indicat és suficient per a orientar sobre el criteri de l'autor. Encara hi ha una llista de topònims, també amb la pronunciació indicada. El llibre acaba amb l'índex de mots, que el fa més útil. Sortosament va creixent la bibliografia d'asturià: tan sols esperem que la resta de treballs que seguiran siguin, com aquest, elaborats a consciència.